

нове естествено са учителите. Завършили висшето си образование в чужбина, тук те задоволяват потребността си да четат в свободното си време вестници и книги, имат възможност за интелектуални изяви и общуване, а и самите те често са кореспонденти на български вестници от Русе, пишат, издават и превеждат книги и учебници. С развит вкус към обсъждане и общуване, тук те намират естествено място за контакти. Откритото към читалището кафене създава нов тип стереотипи - превръща се в интелектуално средище, различно от съществуващите до тогава кафенета в турската, еврейската, арменската махала. А по-предприемчивите учители, членове на читалището, откриват и книгопродавница. Покрай продажбата на книги и учебници там се събират като в местен клуб учители, ученици от „погорните класове“, върнали се от чужбина за ваканцията ученици и студенти.

Читалището е мястото, където всеки може да влезе и да чете български и западноевропейски вестници. Към колебаещия се пред вратата му Джендо, „слугата“ Никола Обретенов отправя любезна покана: „Не се срамувай; това заведение е отворено като за вас хора“ - каза той и ми подаде един вестник в ръката³. Освен разпространявания безплатно вилаетски в. „Дунав“, официален орган на турската власт, печатан на български и турски език, тук се получават издаваните в Цариград „Македония“ на П. Р. Славейков, „Право“ и „Напредък“ на Иван Найденов, „Турция“ на Никола Генович, „Век“ на Марко Балабанов, „Левант Таймс“ („Източно време“), „Прогре д`Ориан“*. Посетителите разговарят, обсъждат новините, четат и коментират и чуждия периодичен печат - немския „Илюстр[асион] цайтунг“, два френски вестника - „Ревю дьо Монд“ и „Илюстрасион“, белгийския „Ендепандан Белж“ „Курие д`Ориан“. „Най-ревностен читател беше домакинът ни чорбаджи Ангел Глаголист - пише Н. Обретенов. - Щом надвечер се прибере в къщи, ще дойде при нас в читалището и ще каже: „Момчета! Кой ще ми прочете Ендепандансите, Белжите и Куриер д`Орианите?“ Някои от другарите ще му прочете и преведе от френски новините, и той сутринта рано, като събрал новините от Цариград и Европа, ще разправя в кафенето...“⁴ Ето го и типичния пример как се заражда запазилата се и до днес нашенска склонност към политиканстване - дали на чаршията или в дюкяна, в кафенето или читалището, българинът отрано се приучава да обменя и коментира последните новини, тук по-явно или по-тайно се кроят и чертаят планове за бунтове и завери, тук в дебата между конформисти и радикали изкрystalлизират решенията на най-парливите и най-злободневни проблеми на тогавашното българско общество. „Компанията ни в читалището постоянно се увеличаваше - продължава Обретенов. Образувахме един кръжок от 15 - 20 души, които с нетърпение чакахме вестниците и ги четяхме с жадност, защото тия